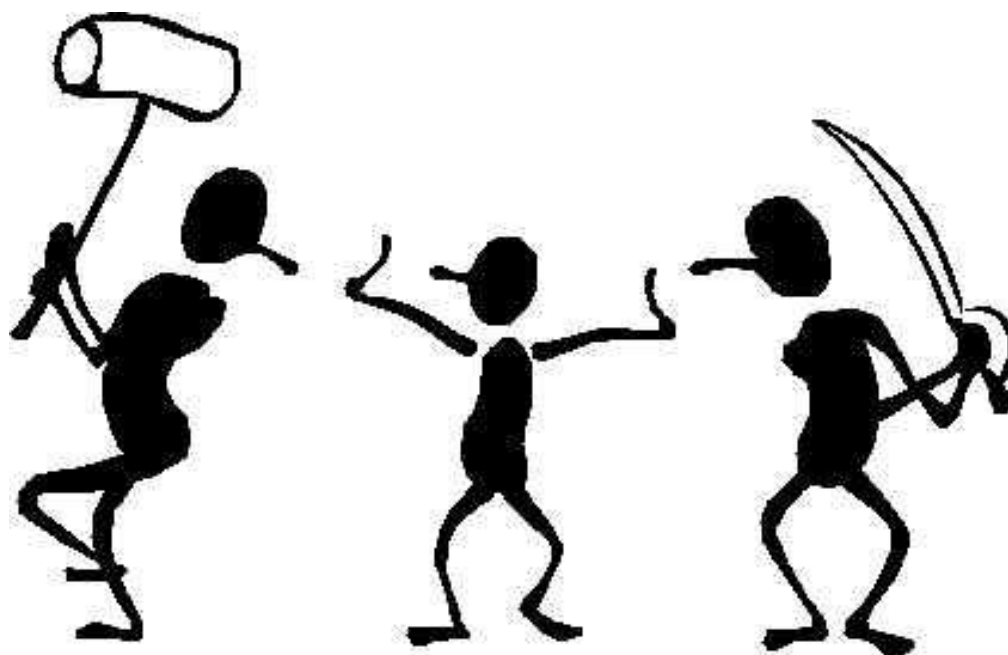

(V)chtscheidingen....

een vak apart

Adviesrapport

*Hulpverlening aan 'vechtende' ouders bij het
Centrum voor Jeugd en Gezin Noord Limburg*

9-6-2014

Bureau IKVA

Linda Martens & Linda Weerts

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Afstudeerproject pedagogiek

Inhoud

Inleiding	2
1. Het onderzoek	4
2. Alternatieven.....	6
Uitvoerend niveau	6
Organisatorisch niveau.....	9
Beleidsniveau	10
3. Het advies	10
4. Concept richtlijnen (v)chtscheidingen Centrum voor Jeugd en Gezin Noord Limburg	12
Stap 1: Kennismakingsgesprek.....	12
Stap 2: Intake.....	13
Stap 3: Conclusies en Interpretaties.....	13
Stap 4: Advies en informatie	14
Stap 5: Doorverwijzen	15
Stap 6: Terugkoppeling	15
Literatuur	16
Bijlage 1: Echtscheiding intakeformulier	17
Bijlage 2: Checklist onderdelen van (v)chtscheidingen die een rol kunnen spelen	20
Bijlage 3: Checklist ernst van de problematiek	21
Bijlage 4: Evaluatieformulier.....	24

Inleiding

Dit adviesrapport sluit aan bij het onderzoek '(V)chtscheiding.... een vak apart'. In dit rapport worden de bevindingen uit het onderzoek vertaald naar adviezen. De adviezen van dit rapport zijn gericht aan de heer Heldens, directeur van bureau IKVA te Venray. Bureau IKVA is een onderzoek en uitvoeringsbureau. IKVA staat voor Inzicht, Kennis, Vaardigheden en Attitude. Dit adviesrapport heeft als doel de heer Heldens handvaten te geven rondom het hulpverleningsproces aan ouders in een (v)chtscheiding. Deze adviezen kan de heer Heldens toepassen bij de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) in Noord Limburg. Hieronder vallen de volgende CJG's: Beesel, Venlo, Peel en Maas, Venray/ Horst aan de Maas en Bergen/ Gennep.

Aanleiding

De heer Heldens heeft in de praktijk gesignaleerd dat (v)chtscheidingsproblematiek een steeds vaker voorkomend probleem is en wilde weten of er binnen de hulpverlening nog leemtes liggen. Hij doelde daarmee vooral op de hulpverlening aan ouders. Dit heeft de aanleiding van dit onderzoek gevormd. Al vroeg werd duidelijk dat de CJG's binnen Noord Limburg regelmatig in aanraking kwamen met deze problematiek en dat er ook bij hen draagvlak was voor dit onderzoek. De aankomende transitie van de Jeugdzorg naar de gemeente zorgt ervoor dat gemeenten een grote rol krijgen in het organiseren en faciliteren van hulpverlening. Iedere gemeente heeft een CJG. Deze CJG's zijn de 'voordeur' van de hulpverlening. Om bij de 'start' van het hulpverleningsproces te beginnen, is er destijds gekozen om dit onderzoek te richten op de CJG's in Noord Limburg.

In de actualiteiten zijn (v)chtscheidingen een veel besproken onderwerp. In de laatste jaren zijn een aantal (v)chtscheidingen uit de hand gelopen, wat veel media-aandacht heeft opgeleverd. Ook de overheid ziet het probleem van (v)chtscheidingen in, dit blijkt uit het feit dat zij hier onderzoek naar hebben gedaan. Uit dit onderzoek is een uitvoeringsplan gekomen, waarin staat: "gemeenten hebben nu reeds de taak om zorg te dragen voor preventief aanbod van opvoed- en opgroeiondersteuning. In dit kader moeten zij ook een passend aanbod creëren voor de vraag die er lokaal leeft bij jeugdigen en hun ouders om nadelige gevolgen van scheidingen zoveel mogelijk te voorkomen." (Rijksoverheid, 2014). Dit adviesrapport sluit hierbij aan.

Leeswijzer

In dit adviesrapport worden in hoofdstuk 1 eerst het onderzoek en de voornaamste conclusies beschreven. Vervolgens worden in hoofdstuk 2 een aantal aanbevelingsopties beschreven. Per aanbevelingsoptie wordt daarna aangegeven waarom deze optie aansluit bij het onderzoek en wat de voor- en nadelen zijn. Uiteindelijk wordt er in hoofdstuk 3 een eindadvies geformuleerd. Naar aanleiding van het eindadvies zijn conceptringlijnen opgesteld. In de bijlagen staan documenten die de richtlijnen ondersteunen.

1. Het onderzoek

Hieronder wordt omschreven wat de opzet, resultaten en voornaamste conclusies zijn van het onderzoek: 'Hulpverlening aan ouders in een (v)chtscheiding'.

De CJG's van Noord Limburg gaven in het vooronderzoek duidelijk aan dat er problemen waren in de hulpverlening aan ouders en dat er te weinig succes werd ervaren. De CJG's zijn zeer divers opgezet en daar is tijdens dit onderzoek rekening mee gehouden.

De doelstelling van het onderzoek was:

Inzicht krijgen in de wensen en mogelijkheden van en de belemmeringen voor de hulpverleners van de Centra voor Jeugd en Gezin in Noord Limburg, in het bieden van hulpverlening aan ouders die te maken hebben met (v)chtscheidingsproblematiek.

De vraagstelling van het onderzoek was:

Wat zijn de wensen en de mogelijkheden van en de belemmeringen voor de hulpverleners van de Centra voor Jeugd en Gezin in Noord Limburg, in het bieden van hulpverlening aan ouders die te maken hebben met (v)chtscheidingsproblematiek?

De deelvragen van dit onderzoek waren:

1. Hoe ziet binnen de Centra voor Jeugd en Gezin in Noord Limburg het huidige hulpverleningsproces gericht op ouders die te maken hebben met (v)chtscheidingsproblematiek eruit?
2. Welke mogelijkheden bestaan er binnen het huidige hulpaanbod aan ouders die te maken hebben met (v)chtscheidingsproblematiek binnen de Centra voor Jeugd en Gezin in Noord Limburg? (Wat werkt wel)?
3. Welke belemmeringen worden ervaren door hulpverleners van de Centra voor Jeugd en Gezin in Noord Limburg, rondom hulp aan ouders die te maken hebben met (v)chtscheidingsproblematiek?
4. Wat is voor de hulpverleners van de Centra voor Jeugd en Gezin in Noord Limburg de gewenste situatie rondom hulp aan ouders die te maken hebben met (v)chtscheidingsproblematiek?

Middels een schriftelijke enquête zijn 35 participanten benaderd. Er is een respons behaald van 66 procent. De vijf coördinatoren van de CJG's zijn middels een semi- gestructureerd interview bevraagd. 70 procent van de respondenten geeft aan één tot vijf ouder(koppel)s per maand te begeleiden, 48 procent geeft aan 10 tot 30 procent van de ouder(koppel)s door te verwijzen naar andere hulpverlening. De frequentie is hoog, maar de kennis en vaardigheden blijven klaarblijkelijk achter. Er is weinig kennis bij de respondenten over de methodieken. Het merendeel van de respondenten kent echter de methodieken Mediation en KIEScoaching wel. Deze methodieken worden als positief en effectief ervaren.

Uit de stellingen blijkt dat hulpverleners zich het meest bekwaam voelen als het gaat over het vooropstellen van het belang van het kind en het wijzen van ouders op hun verantwoordelijkheid. Het minst bekwaam voelen zij zich in situaties waarin zij ouders begeleiden die hen problemen op de kinderen projecteren en wanneer zij ouders samen aan tafel moeten krijgen. Daarnaast blijkt uit de interviews dat er behoefte is aan samenwerking tussen de CJG's en wordt, zowel in de enquête als in de interviews, aangegeven dat er meer handvaten nodig zijn voor de hulpverlening aan ouders bij (v)chtscheidingen. Een belangrijke wens van de CJG's is preventief en laagdrempelig blijven. Ook is er behoefte aan duidelijkheid over de toekomst. De transitie beperkt deze duidelijkheid.

Het antwoord op onderzoeksvraag was:

“Uit het onderzoek blijkt dat er zowel op beleidsniveau als op organisatorisch en uitvoerend niveau belemmeringen en mogelijkheden zijn.

De belemmeringen zitten vooral in het aanbieden van kennis over de hulpverlening bij (v)chtscheidingen en de daarbij passende methodieken (organisatorisch niveau), in bepaalde vaardigheden die missen (uitvoerend niveau) en in de onduidelijkheid over de rol van het CJG door de transitie (beleidsniveau).

De mogelijkheden zitten vooral in de samenwerking (organisatorisch niveau), in het inzetten van de methodieken KIEScoaching en Mediation (uitvoerend niveau) en in het inzetten van de vaardigheden die wel beheerst zijn door de hulpverleners (uitvoerend niveau). Verder is in de loop van het onderzoek de indruk ontstaan dat de hulpverleners van het CJG Noord Limburg erg bereidwillig zijn om de hulpverlening te verbeteren.

De wensen van het CJG Noord Limburg sluiten aan bij de mogelijkheden. Zij willen meer samenwerking zien en hebben de wens geuit om meer handvaten (trainingen) te ontvangen rondom (v)chtscheidingen. De hulpverleners willen het belang van het kind voorop stellen en

rekening houden met de emoties van de ouders. Een aantal methodieken biedt daartoe weer mogelijkheden. De overige wensen (laagdrempeligheid, preventieve hulp bieden) sluiten aan bij de taken van het CJG.” (Martens & Weerts, 2014)

2. Alternatieven

Een algemeen voordeel wat uit het onderzoek naar voren is gekomen (en een rol speelt bij alle aanbevelingen) is dat de transitie van de Jeugdzorg naar de gemeenten in 2015 veel mogelijkheden en kansen biedt. Dit omdat de gemeenten nog erg zoekende zijn naar hoe zij de hulpverlening gaan organiseren en faciliteren en ideeën welkom zijn.

Een algemeen nadeel wat uit het onderzoek naar voren is gekomen (en een rol speelt bij alle aanbevelingen) is dat de transitie van de Jeugdzorg naar de gemeenten in 2015 er voor zorgt dat er nog veel onduidelijkheden en onzekerheden zijn wat betreft bezetting (tijd/ werkdruk) en financiële mogelijkheden.

Uitvoerend niveau

- ❖ De heer Heldens kan de methodieken; KIEScoaching en Mediation laten aansluiten bij de functie en mogelijkheden van het CJG. Hiermee wordt bedoeld dat hij kan kijken hoe deze methodieken passend zijn binnen de eerstelijnszorg die de CJG's bieden.
 - Waarom: Uit het onderzoek blijkt dat deze methodieken het beste aansluiten bij de kennis, vaardigheden, ervaringen en wensen van de CJG's. Ook lijkt Eigen Kracht een mogelijkheid te bieden, maar hier is nog geen onderzoek naar gedaan.
“Mediation: Is bij 74 procent bekend, er is door 39 procent veel mee gewerkt en door 9 procent ter introductie mee gewerkt. Mediation krijgt een gemiddeld punt van 3,6 (op een schaal van één tot vijf). Voor ervaring krijgt het een 3,9 (zeer negatief (1)-zeer positief (5)).
KIEScoaching: Is bij 74 procent bekend, er is door 13 procent veel mee gewerkt en door 9 procent ter introductie mee gewerkt. KIEScoaching krijgt een gemiddeld punt van 3,4 (op een schaal van één tot vijf). Voor ervaring krijgt het een 4,0 (zeer negatief (1)-zeer positief (5)).” (Martens & Weerts, 2014).
 - Voordelen: Er is bij de hulpverleners al kennis van deze methodieken. De methodieken krijgen gemiddeld een goede beoordeling, zowel voor effectiviteit als voor ervaringen.

Mediation heeft als voordeel dat de heer Heldens een gecertificeerd Mediator is (hij heeft onder andere de Mediation variant 'Viergesprek' mee-ontwikkeld). Ook richt deze methodiek zich op de aspecten: het belang van het kind en ouders en hun verantwoordelijkheden. Uit onderzoek is gebleken dat dit vaardigheden zijn waarin de hulpverleners zich vaardig voelen. Verder blijkt ook uit de wensen dat de hulpverleners deze twee aspecten belangrijk vinden. *"Ook wordt geconcludeerd dat Mediation vergeleken met juridische procedures tot betere uitkomsten leidt."* (NJI, 2013, p.8). Dit is een voordeel, aangezien uit het onderzoek blijkt dat hulpverleners gemiddeld per maand 1-5 ouderkoppels in een vechtscheiding begeleiden, daarvan 10-30 procent doorverwijzen en er daarvan 20 procent naar rechtbanken en advocaten en 16 procent naar de Raad van Kinderbescherming wordt doorverwezen.

KIES-coaching heeft als voordeel dat er al CJG's zijn in andere regio's die deze methodiek (de versie voor kinderen) gebruiken in de hulpverlening. Daarnaast is het een door het NJI erkende methodiek. *"KIEScoaching wordt door het NJI erkend als 'goed onderbouwd'."* (Martens & Weerts, 2014). Daarnaast sluit ook KIEScoaching aan bij de wensen en vaardigheden rondom het belang van het kind en het wijzen van ouders op hun verantwoordelijkheden.

- Nadelen: Het nadeel van KIEScoaching is dat op dit moment vooral gebruik wordt gemaakt van de versie voor kinderen en de versie voor ouders minder bekend is. Daarnaast is er naar de versie voor ouders nog geen effectonderzoek gedaan.

Een nadeel van Mediation is dat het effectonderzoek geen bijzonder hoge effectresultaten heeft gemeten. *"De gemiddelde effectgrootte van Mediation is $d=0.36$. Dit is een klein tot matig effect. De grootste effecten zijn gevonden op de relatie tussen de partners (tussen 0.53 en 0.81 gemeten bij drie studies)."* (Ince, 2013, p.8)

Een algemeen nadeel is dat de CJG's zeer divers zijn opgezet en dat de heer Heldens per CJG zal moeten kijken hoe de methodiek voor dat CJG passend kan worden gemaakt. Er gaat erg veel tijd zitten in het bezoeken en informeren van alle hulpverleners over de mogelijkheden die deze methodieken voor hen bieden.

- ❖ De heer Heldens kan in samenwerking met de CJG's richtlijnen opstellen, waarin beschreven wordt hoe te handelen bij hulpverlening aan ouders in een (v)chtscheiding. De richtlijnen omschrijven de aandachtspunten, een stappenplan en op welk punt doorverwijzing noodzakelijk is.

- Waarom: Uit het onderzoek blijkt dat de CJG's preventief willen werken. “*‘Ik zou er voor pleiten om in het preventieve stuk, laagdrempelig te blijven, zodat je voldoende contact hebt en dat ouders weten waar ze terecht kunnen.’ (Coördinator 3).*” (Martens & Weerts, 2014). Als er duidelijk is hoe er vanaf het begin af aan gehandeld moet worden bij deze problematiek, kunnen de CJG's gemakkelijker preventief te werk gaan. Daarnaast zullen richtlijnen ervoor moeten zorgen dat ouders tijdig door worden verwezen naar de juiste vervolghulpverlening, waardoor het hulpverleningsproces positiever zal worden ervaren door zowel de ouders als de hulpverleners en zullen de succeservaringen van de hulpverleners worden verhoogd.

Wanneer er richtlijnen zijn opgesteld, werken alle CJG's op eenzelfde wijze. Zij kunnen hierdoor gemakkelijker met elkaar overleggen en elkaar ondersteunen waar nodig. Uit het onderzoek blijkt dat het inzetten van een breed netwerk en een brede samenwerking ervoor zorgt dat de hulpverlening beter verloopt. “*‘Door het werken met een breed netwerk, ervaar ik misschien minder problemen dan andere CJG's.’ (Coördinator 3).*” (Martens & Weerts, 2014)

- Voordelen: Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat 61 procent van de hulpverleners behoefte heeft aan handvaten hoe om te gaan met hulpverlening aan ouders bij (v)echtscheidingen. Richtlijnen bieden deze handvaten.

Een ander voordeel voor de heer Heldens is dat hij actief is met de opzet van Het EchtscheidingsCollectief (HEC). Dit is een groep van zelfstandige ondernemers die samen een multidisciplinair team vormen voor hulp bij echtscheiding. In de te ontwikkelen richtlijnen zou HEC een plek kunnen krijgen als doorverwijsmogelijkheid. Een ander voordeel is dat de heer Heldens ervaring heeft met het opzetten van dit soort richtlijnen en het werken in samenwerkingsverbanden. Dit houdt in dat hij de CJG's goed kan meenemen in de samenwerking. Daarnaast kan de heer Heldens voor de gewenste terugkoppeling naar het CJG zorgen, zodat het CJG ook beter op de hoogte is van het vervolgtraject. Dit sluit ook aan bij de pilot gezinscoaches van de CJG's waarin er één hulpverlener (regisseur) de coördinatie in handen heeft.

- Nadelen: Een aantal CJG's hebben in het onderzoek aangegeven dat ze als CJG hun eigen karakter willen behouden. “*‘Maar qua gemeente en opzet van het CJG heeft Beesel duidelijk meningen en gaan we het gewoon zelf doen.’ (Coördinator 4).*” (Martens & Weerts, 2014). De heer Heldens zal deze CJG's moeten overtuigen van het belang van

gezamenlijke richtlijnen. Daarnaast zal er tijd en aandacht besteed moeten worden aan het implementeren van de richtlijnen.

Organisatorisch niveau

- ❖ De heer Heldens kan zorgen voor meer algemene kennis over alle methodieken die toepasbaar zijn bij (v)chtscheidingen. Dit kan hij doen door een aantal consultants een cursus te laten volgen, deze consultants kunnen die informatie doorspelen aan andere hulpverleners.
- Waarom: Uit het onderzoek blijkt dat hulpverleners van het CJG weinig kennis hebben van de methodieken die toepasbaar zijn bij (v)chtscheidingen. Om hun kennis en vaardigheden te vergroten, zouden ze hier meer kennis van moeten nemen.
“Methodieken waarvan geen enkele respondent heeft aangegeven er bekend mee te zijn (en er dus ook niet mee hebben gewerkt) zijn:
 - *Zandkastelen
 - *Children Of Divorce Intervention Program
 - *Samen aan Zorg*Methodieken waarmee een paar hulpverleners bekend zijn maar waar niet mee gewerkt is zijn:*
 - *Kits & Co (13 procent)
 - *Cursus samengestelde gezinnen (13 procent)
 - *JES! (17 procent)
 - *Opstandige Kinderen (9 procent)
 - *Dappere Dino's (4 procent)
 - *Parenting through Change (4 procent)
 - *New Beginning Program (4 procent)” (Martens & Weerts, 2014)
- Voordelen: De heer Heldens staat open voor het verzorgen van cursussen/ trainingen.
Nadelen: Het volgen van cursussen/ trainingen van diverse methodieken kost veel tijd. De CJG's ervaren op dit moment al een hoge werkdruk. Daarnaast zullen er om financiële redenen een beperkt aantal hulpverleners de cursus/training volgen. Zij zullen de informatie door moeten spelen aan de andere hulpverleners. Dit vergt samenwerking en uit het onderzoek blijkt dat de samenwerking niet altijd soepel verloopt door de diversiteit in aanpak. “Drie CJG's geven aan dat die samenwerking meer mag zijn”. (Martens & Weerts, 2014)

Het belangrijkste nadeel is dat uit het onderzoek blijkt dat de methodieken KIEScoaching en Mediation het beste aansluiten bij de wensen en vaardigheden van de hulpverleners van het CJG. Men kan zich afvragen wat de meerwaarde is van kennis nemen van andere methodieken.

Beleidsniveau

- ❖ (V)chtscheidingsexpert Ed Spruijt heeft het idee geopperd om een ouderschapsplan op te stellen voordat kinderen geboren worden. De heer Heldens kan dit idee onder de aandacht brengen bij de verschillende netwerken (waarin onder andere de beleidsmedewerkers van de gemeenten zitten) waarin hij actief is.
- Waarom: Er is vanuit de CJG's duidelijk de wens om laagdrempelig en preventief te werken bij (v)chtscheidingen. “Ik zou er voor pleiten om in het preventieve stuk, laagdrempelig te blijven, zodat je voldoende contact hebt en dat ouders weten waar ze terecht kunnen.’ (Coördinator 3).” (Martens & Weerts, 2014).
De maatregel van Ed Spruijt, sluit aan bij de wens van de CJG's om preventief te werken.
- Voordelen: De heer Heldens sluit met deze maatregel aan bij een hele duidelijke wens van het CJG. Dit betekent dat er hoogst waarschijnlijk draagvlak zal zijn binnen het CJG en dat de heer Heldens dit in mindere mate hoeft te creëren. Daarnaast zal deze preventieve maatregel ervoor moeten zorgen dat er minder (v)chtscheidingen waar kinderen de dupe van zijn, ontstaan.
- Nadelen: Het vraagt veel verandering aangezien het een grote stap is. Het is een beslissing van de overheid en gemeenten of deze maatregel ingevoerd wordt. Het enige wat de heer Heldens kan doen is deze maatregel onder de aandacht brengen. Dit betekent dat dit alleen op de lange termijn mogelijk effect zal hebben.

3. Het advies

De laatste optie, het onder de aandacht brengen van het idee van Ed Spruijt, is afgefallen omdat het resultaat op zich laat wachten. De heer Heldens zou pas op een later moment resultaat zien, aangezien het invoeren van nieuwe wet- en regelgeving een langdurig proces is. Optie drie, meer kennis van methodieken, valt af omdat algemene kennis van de methodieken overbodig is als uit onderzoek is gebleken dat twee methodieken het beste aansluiten.

Optie één is in principe een goede optie. De heer Heldens wil echter aansluiten bij de wens van de CJG's om preventief te zijn. Het aanbieden van methodieken zal er toe leiden dat de CJG's de meeste hulp zelf gaan bieden. Ook valt hij af omdat bij deze optie de verantwoordelijkheid voor de samenwerking (voor het verspreiden van de kennis) bij de CJG's ligt. Dit is een risico.

Na de afweging van deze voor- en nadelen, is in overleg met de heer Heldens het volgende advies geformuleerd:

De heer Heldens zal in samenwerking met de CJG's richtlijnen opstellen, waarin beschreven wordt hoe te handelen bij hulpverlening aan ouders in een (v)echtscheiding. De richtlijnen omschrijven de aandachtspunten, een stappenplan en op welk punt doorverwijzing noodzakelijk is.

Deze optie heeft de meeste voordelen en de minste nadelen. Daarnaast is er bij de heer Heldens draagvlak voor deze optie. Het nadeel van optie twee, het overtuigen van de CJG's van het belang van deze richtlijnen, is voor de heer Heldens geen probleem.

Om de implementatie van de richtlijnen te ondersteunen, kan en wil de heer Heldens een cursus aanbieden waarin de richtlijnen, aandachtspunten en vaardigheden worden aangeleerd. Met de uitwerking van deze cursus gaat de heer Heldens zelf aan de slag.

4. Concept richtlijnen (v)chtscheidingen Centrum voor Jeugd en Gezin Noord Limburg

Stap 1: Kennismakingsgesprek

Eerste gesprek (ongeveer één uur)

- Begroeting en contact maken

Bij het eerste contact is het van belang de ouder¹ te laten merken dat zij welkom zijn. Dit is belangrijk omdat de ouder zich ongemakkelijk en onzeker kan voelen. Zorg ervoor dat u uzelf goed voorstelt, zodat voor de ouder duidelijk is met wie hij/zij van doen heeft.

Tijdens het kennismakingsgesprek bied je als hulpverlener vooral een luisterend oor. De ouder voelt veel emoties en wil in veel gevallen spuien. Het is belangrijk de ouder hier ruimte voor te geven. Blijf neutraal, onpartijdig en toon respect, zodat er in een later stadium geen verwijten naar u als hulpverlener gemaakt kunnen worden.

- Toeleiding

Het is belangrijk erachter te komen hoe de ouder bij het CJG binnen is gekomen. Ook moet gevraagd worden of er al een vorm van ondersteuning heeft plaatsgevonden. Het maakt een verschil of de ouder zich gestuurd voelt of uit eigen beweging is gekomen. Kenmerken van ouders in een (v)chtscheiding zijn vermijdingsgedrag en destructieve interactiepatronen (klaaggedrag). Juist bij (v)chtscheidingen is het belangrijk dat de ouder achter de hulpverlening staat, anders heeft de hulp geen zin. Als een ouder zich gestuurd voelt is het belangrijk dit te bespreken. Zo wordt vertrouwen gewonnen.

- Uitleg werkwijze/ uitspreken verwachtingen

Het is belangrijk dat de ouder zijn/haar verwachtingen van de hulpverlening kan uitspreken. Ook kan de hulpverlener aangeven en uitleggen dat het om een preventieve vorm van hulpverlening gaat en dat input en bereidwilligheid van de ouder erg belangrijk is. Hierdoor worden verwachting op elkaar afgestemd. Als u te maken heeft met één ouder, overleg dan of de (ex)partner op de hoogte moet worden gesteld van de hulpverlening.

¹ Als in deze richtlijnen de term ouder wordt gebruikt, kan dit ook geïnterpreteerd worden als 'ouders'.

Stap 2: Intake

Eerste of tweede gesprek (ongeveer één uur)

** Als de ouder er aan toe is, kan begonnen worden met de intake.*

- Personalia

Voor het aanmaken van een dossier zijn algemene gegevens van belang. Denk hierbij ook aan de huidige situatie rondom de scheiding, de huidige situatie voor de kinderen en eventuele problematieken (zie bijlage 1).

- Probleeminventarisatie

Hier is het de taak van de hulpverlener om er achter te komen wat het probleem of de hulpvraag is. Binnen de problematiek van (v)chtscheidingen zijn vele verschillende problemen te onderscheiden. De hulpverlener heeft in eerste instantie de taak te luisteren, daarna is het uw taak om het gesprek te structureren door gericht vragen te stellen. Stel open vragen en vraag door. Zo kunt u dieper op een onderwerp ingaan en wordt miscommunicatie voorkomen. Laat de ouder zoveel mogelijk aan het woord, en vraag naar concrete voorbeelden. Daardoor ontstaat er een helder beeld van wat er speelt.

Om zeker te weten dat u het goede begrepen heeft kunt u verduidelijkende vragen en samenvattende vragen toepassen. Het is belangrijk dat de ouder zich kan herkennen in deze samenvatting. Uit de samenvatting kan mogelijk een hulpvraag voortvloeien. In deze fase is het nog niet de bedoeling interpretaties en aannames aan bod te laten komen, dit komt bij stap 3. In stap 2 is het doel het probleem zo goed mogelijk in beeld te krijgen.

- Probleemanalyse

In deze fase is het van belang inzicht te krijgen in de verschillende factoren die van invloed zijn op de (v)chtscheiding. Uw taak als hulpverlener is inschatten hoe de verdeling tussen draagkracht en draaglast ligt. Ook wordt hier gekeken waar de mogelijkheden/beschermende factoren voor de ouder liggen. Hierbij kunt u gebruik maken van een checklist (bijlage 2).

** Zorg ervoor dat u de verkregen informatie overzichtelijk verwerkt vóór het derde gesprek.*

Stap 3: Conclusies en Interpretaties

Tweede of derde gesprek (ongeveer één uur)

- Hypothesen vormen

Samen met de verkregen informatie van de ouder en uw eigen inzichten, kunt u een aantal mogelijke hypothesen vormen. Om selectieve waarneming te voorkomen is het van belang om hypothesen met de ouder te bespreken en te kijken hoeveel waarde eraan wordt gehecht. Het

is van belang voorzichtig te zijn in het formuleren van hypothesen. (V)echtscheidingen zijn voor de ouder een gevoelig onderwerp. Uit het onderzoek is gebleken dat als hulpverlening niet in het 'straatje' van de ouder past, hij/zij snel afhaakt.

- Inschatting maken

Als laatste bij stap 3 is het uw taak als hulpverlener om een inschatting van de ernst van het probleem te maken. Hierbij kunt u gebruik maken van de checklist in bijlage 3. Op dit moment bepaalt u of informatie en advies voldoende zijn voor de ouder, of dat doorverwijzing noodzakelijk is.

Stap 4: Advies en informatie

Derde (ongeveer één uur) en eventueel vierde (ongeveer 30 minuten) gesprek

- Doelen stellen

Als u heeft besloten dat advies en informatie de ouder voldoende ondersteunen, is de eerstvolgende stap het opstellen van doelen. Hierbij moeten ouders meedenken en actief betrokken zijn. In overleg met ouders wordt besloten welk doel prioriteit heeft. Als de draagkracht van ouders gering is, bijvoorbeeld als er nog veel emoties in het spel zijn, kunt u het beste met een klein doel beginnen. Zo kunnen succeservaringen worden opgebouwd. Een positieve formulering van de doelen is belangrijk, de focus moet liggen op de gewenste situatie. Neem de ouder mee in het uitwerken van de aanpak van de doelen, dit verhoogt de effectiviteit.

- Afspraken maken

Nadat besproken is hoe aan de doelen gewerkt kan worden, is het van belang concrete afspraken te maken. Uw taak als hulpverlener is om de ouder te wijzen op zijn/haar verantwoordelijkheid. Wijs de ouder op zijn/haar verantwoordelijkheid in zijn/haar rol als ouder in plaats van zijn/haar rol als (ex)partner. De ouder moet instemmen en aan de slag kunnen met de gemaakte afspraken. Als de ouder aangeeft ondersteuning nodig te hebben, kunt u overwegen om zijn/haar sociale netwerk te activeren. Maak een duidelijk tijdspad, zodat de ouder weet hoelang er aan een doel gewerkt wordt voordat evaluatie plaatsvindt. Biedt uw ondersteuning als professional aan, maar waak ervoor dat de ouder de verantwoordelijkheid behoudt.

- Evalueren en afronding

De ondersteuning van het CJG stopt als de ouder weer op eigen kracht verder kan. Als na een aantal gesprekken blijkt dat de doelen niet haalbaar zijn, wordt gekeken naar een passende doorverwijzing. Wanneer de hulpverlening eindigt (positief of negatief), wordt het

hulpverleningstraject geëvalueerd (zie bijlage 4). Zo ervaart de ouder hopelijk een prettige afsluiting.

Stap 5: Doorverwijzen

Derde gesprek (ongeveer één uur)

Bekijk (eventueel samen met de ouder) welke organisatie het beste aansluit bij de hulpvraag van de ouder. Hierbij kunt u eventueel uw medeconsulenten om advies vragen. Hieronder volgen een aantal suggesties voor doorverwijzingen:

- Het EchtscheidingsCollectief (HEC)
- Synthese
- MEE
- Mutsaersstichting
- Wel.kom
- Bureau Jeugdzorg
- Mediators
- Raad van Kinderbescherming
- Rechtbank/advocaten
-

Stap 6: Terugkoppeling

Het is de taak van het CJG om bij doorverwijzing aan te geven dat terugkoppeling gewenst is. Geef duidelijk aan dat zowel bij een positieve als negatieve uitkomst terugkoppeling gewenst is. Maak hierover afspraken met de desbetreffende organisatie. Zorg er daarnaast voor dat de ouder op de hoogte is van deze terugkoppeling. Ook deze ouders kunnen het evaluatieformulier invullen (zie bijlage 4)

Literatuur

- Blokland, G. (2009). *Over opvoeden gesproken: Methodiekboek pedagogisch adviseren* (7^e druk). Amsterdam: SWP.
- Delfos, M. F. (2010). *Luister je wel naar mij?: Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar* (15^e druk). Amsterdam: SWP.
- Ince, D. (2013, maart). *Wat werkt bij scheiding?*. Geraadpleegd op 16 mei 2014, van [http://www.nji.nl/nl/\(311053\)-nji-dossierDownloads-Watwerkt_scheiding.pdf](http://www.nji.nl/nl/(311053)-nji-dossierDownloads-Watwerkt_scheiding.pdf)
- Nederlands Jeugd Instituut. (1998). *Balansmodel*. [Online afbeelding]. Gedownload op 30 mei 2014, van <http://www.nji.nl/nl/BalansmodelBakker.pdf>
- Rijksoverheid. (2014, 31 maart). *Kamerbrief over de positie van kinderen in een vechtscheiding*. Geraadpleegd op 16 mei 2014, van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/04/01/de-positie-van-kinderen-in-een-vechtscheiding-verbeteren.html>
- Zabel, C. (2013, 24 mei). *How do I find a mediator?*. [Online afbeelding]. Gedownload op 5 juni 2014, van <http://livesshattered.com/wp-content/uploads/2013/05/mediator1.jpg>

Bijlage 1: Echtscheiding intakeformulier

Personalia man

Achternaam :

Volledige voornamen :

Geboortedatum :

Geboorteplaats :

Adres :

Postcode en plaats :

Telefoonnummer :

Mobiel nummer :

E-mail :

Nationaliteit :

Personalia vrouw

Meisjesnaam :

Volledige voornamen :

Geboortedatum :

Geboorteplaats :

Adres :

Postcode en plaats :

Telefoonnummer :

Mobiel nummer :

E-mail :

Nationaliteit :

Huwelijk

Op welke datum bent u getrouwd?

In welke plaats bent u getrouwd?

Op welke datum bent u gescheiden?

Welk huwelijksvermogensregime was op uw huwelijk van toepassing?

☐ Gemeenschap van goederen ☐ Huwelijkse voorwaarden

Kinderen

Zijn er minderjarige (o t/m 17 jaar) of meerderjarige (18 t/m .. jaar) kinderen uit dit huwelijk geboren?

☐ ja ☐ nee

Indien ja: onderstaand kunt u de personalia van de minderjarige/jong-meerderjarige kinderen invullen.

1.

Achternaam :

Volledige voornamen :

Geboortedatum :

Geboorteplaats :

☐ man ☐ vrouw

2.

Achternaam :

Volledige voornamen :

Geboortedatum :

Geboorteplaats :

☐ man ☐ vrouw

3.

Achternaam :

Volledige voornamen :

Geboortedatum :

Geboorteplaats :

☐ man ☐ vrouw

Bij wie wonen de kinderen?

☐ man ☐ vrouw ☐ anders, nl...

Welke omgangsregeling is er voor de minderjarige kinderen getroffen met de andere ouder?

☐ Een weekend per 14 dagen

☐ In onderling overleg te bepalen

☐ Co-ouderschap

☐ Anders, namelijk ...

Zijn er bijzonderheden/ problematieken waar rekening mee moet worden gehouden?

Bijlage 2: Checklist onderdelen van (v)chtscheidingen die een rol kunnen spelen

	Gaat goed	Gaat redelijk	Gaat mis
1. Met elkaar communiceren			
2. Met de kinderen communiceren			
3. Taken verdelen (werk & opvoeding)			
4. Familiezaken bespreken			
5. Opvoeding van de kinderen (algemeen)			
6. Samen beslissingen maken (compromissen sluiten)			
7. Financiën regelen			
8. Sociale netwerk om hulp vragen			
9. Emoties uiten			
10. Ouderrol/partnerrol scheiden.			

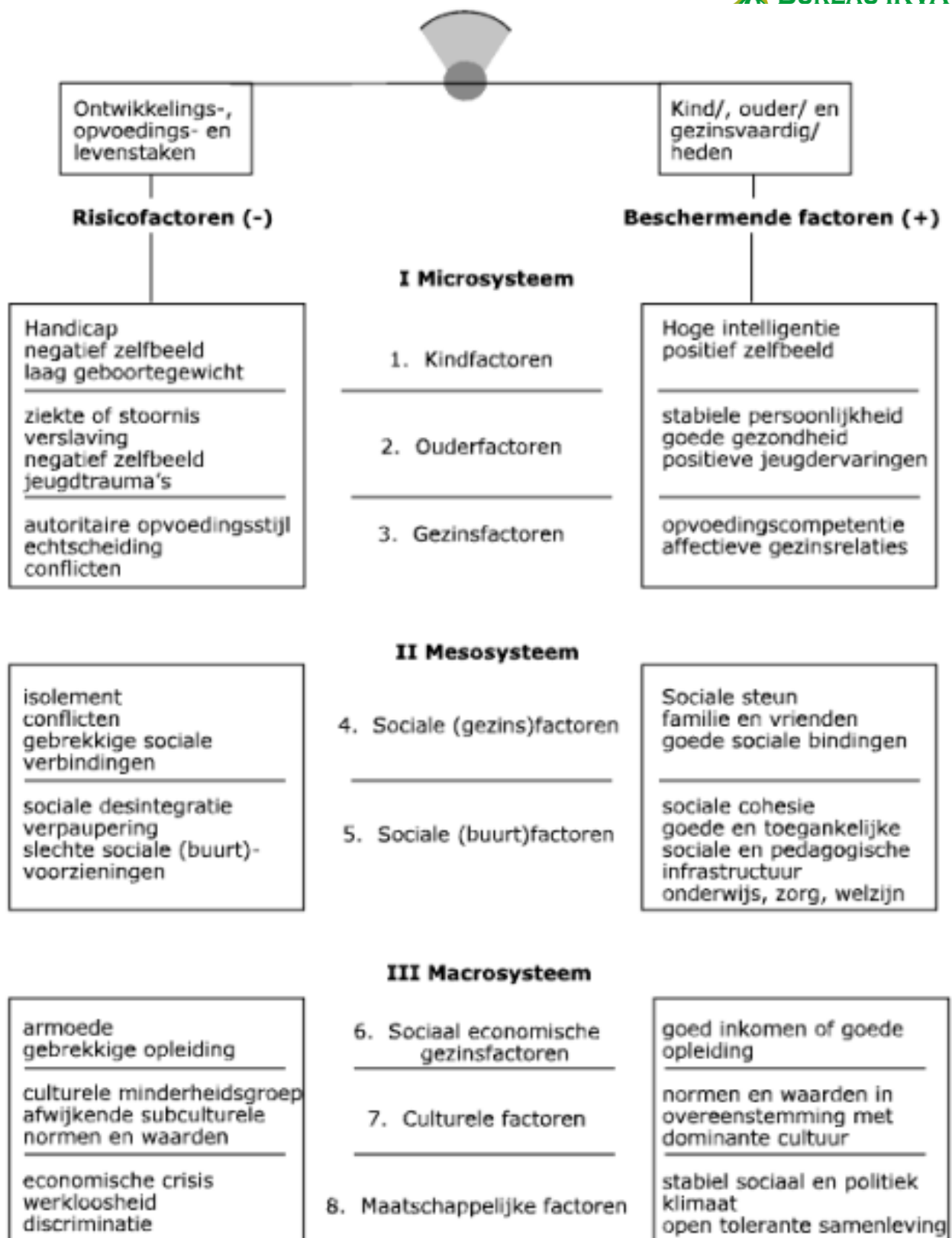
Bijlage 3: Checklist ernst van de problematiek

Balansmodel van Bakker.

Wanneer de draaglast (-) groter wordt dan de draagkracht (+) is gespecialiseerde hulp noodzakelijk. Zie voorbeelden per systeem op pagina 23.

Risicofactoren (draaglast) -	Beschermende factoren (draagkracht) +
Microsysteem	Microsysteem
Kindfactoren	Kindfactoren
Ouderfactoren	Ouderfactoren
Gezinsfactoren	Gezinsfactoren
Mesosysteem	Mesosysteem:
Sociale gezinsfactoren	Sociale gezinsfactoren

Sociale buurtfactoren	Sociale buurtfactoren
Macrosysteem:	Macrosysteem:
Sociaal economische gezinsfactoren	Sociaal economische gezinsfactoren
Culturele factoren	Culturele factoren
Maatschappelijke factoren	Maatschappelijke factoren

(NJI, 1998)

Bijlage 4: Evaluatieformulier

Stap 1: Kennismakingsgesprek

Hoe welkom voelde u zich? ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

(1 zeer onwelkom/ 5 zeer welkom)

Hoe gehoord voelde u zich? ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

(1 zeer ongehoord/ 5 zeer gehoord)

Heb je voor jouw gevoel je verhaal kunnen vertellen? ☐ ja ☐ nee

In hoeverre is er rekening gehouden met uw gevoelens? ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

(1 zeer weinig rekening gehouden/ 5 zeer veel rekening gehouden)

Is de manier van werken binnen het CJG goed uitgelegd? ☐ ja ☐ nee

Stap 2: Intake

Werd er bij het bespreken van uw situatie met u mee gedacht? ☐ ja ☐ nee

Kon u zich herkennen in de samenvatting van de hulpverlener? ☐ ja ☐ nee

Heeft de hulpverlener naar uw mening de ernst van uw situatie goed ingeschat? ☐ ja ☐ nee

Stap 3: Conclusies en interpretaties

Zijn de conclusies van de hulpverlener met u besproken? ☐ ja ☐ nee

Wat vond u van de formulering van de conclusie(s)? ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

(1 zeer slecht/ 5 zeer goed)

Bent u het eens met de beslissing om u wel/niet door te verwijzen naar een andere organisatie? ☐ ja ☐ nee

> Bent u doorverwezen ga dan naar stap 5, zo niet, ga naar stap 4*

Stap 4: Advies en informatie

Bent u betrokken bij het opstellen van de doelen? ☐ ja ☐ nee

Wat vond u van de doelen?

(1 zeer slecht/ 5 zeer goed)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

Kon u aan de slag met de gemaakte afspraken

☐ ja ☐ nee

** U hoeft stap 5 en 6 niet in te vullen.*

Stap 5: Doorverwijzen

Sloot de organisatie waarnaar u bent doorverwezen
aan bij uw hulpvraag?

☐ ja ☐ nee

Stap 6: terugkoppeling

Bent u op de hoogte gehouden van de terugkoppeling
van het CJG en de organisatie waarnaar u bent
doorverwezen?

☐ ja ☐ nee

Welk cijfer geeft u het hulpverleningstraject binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

Ruimte voor algemene op- of aanmerkingen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bedankt voor het invullen!